

EPISTOLA AD FIDELES II [EpFid II]

¹ In nomine Domini, Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Universis christianis, religiosis, clericis et laicis, masculis et feminis, omnibus qui habitant *in universo mundo* (Mc 14,9; Rom 1,8), frater Franciscus, eorum servus et subditus, obsequium cum reverentia, pacem veram de celo et sinceram in Domino caritatem.

² Cum sim servus omnium, omnibus servire teneor et administrare odorifera verba Domini mei. ³ Unde in mente considerans quod, cum personaliter propter infirmitatem et debilitatem mei corporis non possim singulos visitare, proposui litteris presentibus et nuntiis verba Domini nostri Jesu Christi, qui est Verbum Patris, vobis referre et verba Spiritus Sancti, que *spiritus et vita sunt* (Joa 6,64).

[De verbo Patris]¹

⁴ Istud Verbum Patris, tam dignum, tam sanctum et gloriosum, nuntiavit altissimus Pater de celo per sanctum Gabrielem angelum suum in uterum sancte ac gloriose Virginis Marie, ex cuius utero veram recepit carnem humanitatis et fragilitatis nostre. ⁵ Qui, *cum dives esset* (2 Cor 8,9) super omnia, voluit ipse in mundo cum beatissima Virgine matre sua eligere paupertatem.

⁶ Et prope passionem celebravit pascha cum discipulis suis, et accipiens panem gratias egit et benedixit et fregit dicens: *Accipite et comedite, hoc est corpus meum* (Mt 26,26). ⁷ *Et accipiens calicem dixit: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum* (Mt 26,27). ⁸ Deinde oravit Patrem dicens: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste* (cfr. Mt 26,39). ⁹ *Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram* (Lc 22,44). ¹⁰ Posuit tamen voluntatem suam in voluntate Patris dicens: *Pater, fiat voluntas tua* (Mt 26,42); *non sicut ego volo, sed sicut tu* (Mt 26,39).

¹¹ Cuius Patris talis fuit voluntas, ut filius eius benedictus et gloriosus, quem dedit nobis et natus fuit pro nobis, seipsum per proprium sanguinem suum sacrificium et hostiam in ara crucis offerret; ¹² non propter se, per quem facta sunt omnia (cfr. Joa 1,3), sed pro peccatis nostris, ¹³ *relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia eius* (cfr. 1 Petr 2,21). ¹⁴ Et vult ut omnes salvemur per eum et recipiamus ipsum puro corde et casto corpore nostro. ¹⁵ Sed pauci sunt qui velint eum recipere et salvi esse per eum, licet eius *iugum suave* sit et *onus ipsius leve* (cfr. Mt 11,30).

[* De his qui diligunt tenebras et de his qui diligunt Dominum]

¹⁶ Qui nolunt gustare quam *suavis* sit *Dominus* (cfr. Ps 33,9) et diligunt *tenebras magis quam lucem* (Joa 3,19), nolentes adimplere mandata Dei, maledicti sunt; ¹⁷ de quibus dicitur per prophetam: *Maledicti qui declinant a mandatis tuis* (Ps 118,21). ¹⁸ Sed, o quam beati et benedicti sunt illi qui Deum diligunt et faciunt sicut dicit ipse Dominus in evangelio: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota mente tua et proximum tuum sicut te ipsum* (Mt 22,37.39).

[De dilectione Dei et eius cultu]

¹⁹ Diligamus igitur Deum et adoremus eum puro corde et pura mente, **quod**² ipse super omnia querens dixit: *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu et veritate* (Joa 4,23). ²⁰ Omnes enim *qui adorant eum, in spiritu veritatis oportet eum adorare* (cfr. Joa 4,24). ²¹ Et dicamus ei laudes et orationes *die ac nocte* (Ps 31,4) dicendo: *Pater noster, qui es in celis* (Mt 6,9), quia *oportet nos semper orare et non deficere* (Lc 18,1).

[Quod peccata confiteamur sacerdotibus]

²² Debemus siquidem confiteri sacerdoti omnia peccata nostra. ²³ Et recipiamus corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi ab eo, **quia** [qui]³ non manducat carnem suam et non bibit sanguinem suum (cfr. Joa 6,55.57), *non potest introire in regnum Dei* (Joa 3,5). ²⁴ Digne tamen manducet et bibat, quia qui *indigne recipit iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus Domini* (1 Cor 11,29), id est non discernit. ²⁵ Faciamus insuper *fructus dignos penitentiae* (Lc 3,8). ²⁶ Et diligamus proximos sicut nos ipsos (cfr. Mt 22,39). ²⁷ Et si quis non vult eos amare sicut se ipsum, saltem non inferat eis mala, sed faciat bona.

[Qualiter iudicent alios qui potestatem acceperunt]

²⁸ Qui autem potestatem iudicandi alios receperunt, iudicium cum misericordia exercent, sicut ipsi volunt a Domino misericordiam obtinere. ²⁹ *Iudicium enim sine misericordia* erit illis *qui non fecerint*

¹Paolazzi heeft de tussentitels uit het oudste handschrift Ass 338 overgenomen; waar hij daarvan afwijkt, staat een sterretje (*).

²Fout in archetype.

³Het archetype heeft *quia* zonder *qui*, wat aanleiding is tot allerlei correcties in de handschriften. P concludeert dat *qui* moet worden aangevuld.

misericordiam (Jac 2,13).³⁰ Habeamus itaque caritatem et humilitatem, et faciamus elemosynas, quia **ipse lavant** animas a sordibus peccatorum (cfr. Tob 4,11; 12,9).³¹ Homines enim omnia perdunt que in hoc seculo relinquunt, secum tamen portant caritatis mercedem et elemosynas quas fecerunt, de quibus habebunt a Domino premium et dignam remunerationem.

[De ieiunio tam a vitiis qua a cibis]

³² Debemus etiam ieiunare et abstinere a vitiis et peccatis (cfr. Sir 3,32) et a superfluitate ciborum et potus et esse catholici.³³ Debemus etiam ecclesias visitare frequenter et venerari clericos et revereri, non tantum propter eos si sint peccatores, sed propter officium et administrationem sanctissimi corporis et sanguinis Christi, quod sacrificant in altari et recipiunt et aliis administrant.³⁴ Et firmiter sciamus omnes quia nemo salvari potest, nisi per sancta verba et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, que clerici dicunt, annuntiant et ministrant.³⁵ Et ipsi soli ministrare debent et non alii.³⁶ Specialiter autem religiosi, qui renuntiaverunt seculo, tenentur plura et maiora facere, sed ista non dimittere (cfr. Lc 11,42).

³⁷ Debemus odio habere corpora nostra cum vitiis et peccatis, quia Dominus dicit in evangelio: Omnia mala, vitia et peccata *a corde exeunt* (Mt 15,1819; Mc 7,23).

[Qualiter debemus inimicos diligere et eis benefacere]

³⁸ Debemus diligere *inimicos* nostros et benefacere *hiis qui* nos odio habent (cfr. Mt 5,44; Lc 6,27).³⁹ Debemus observare precepta et consilia Domini nostri Jesu Christi.⁴⁰ Debemus etiam nosmetipsos abnegare (cfr. Mt 16,24) et ponere corpora nostra sub iugo servitutis et sancte obedientie, sicut unusquisque promisit Domino.⁴¹ Et nullus homo teneatur ex obedientia obedire alicui in eo, ubi committitur delictum vel peccatum.

[Ut sit sicut minor is cui obedientia fuerit commissa]

⁴² Cui autem obedientia commissa est et *qui* habetur *maior, sit sicut* minor (Lc 22,26) et aliorum fratrum servus.⁴³ Et in singulos fratres suos misericordiam faciat et habeat, quam vellet sibi fieri, si in consimili casu esset.⁴⁴ Nec ex delicto fratris irascatur in fratrem, sed cum omni patientia et humilitate ipsum benigne moneat et sustineat.

[Ut non simus sapientes secundum carnem]

⁴⁵ Non debemus secundum carnem esse sapientes **atque** prudentes (cfr. 1Cor 1,26), sed magis debemus esse simplices, humiles et puri.⁴⁶ Et habeamus corpora nostra in opprobrium et despectum, quia omnes per culpam nostram sumus miseri et putridi, fetidi et vermes, sicut dicit Dominus per prophetam: *Ego sum vermis et non homo, opprobrium hominum et abiectio plebis* (Ps 21,7).⁴⁷ Numquam debemus desiderare esse super alios, sed magis debemus esse servi et subditi *omni humane creature propter Deum* (1 Petr 2,13).

[* Servi fideles fiunt habitaculum Trinitatis]

⁴⁸ Et omnes illi et ille, dum talia fecerint et perseveraverint usque in finem, *requiescet super eos Spiritus Domini* (Is 11,2) et faciet in eis habitaculum et mansionem (cfr. Joa 14,23).⁴⁹ Et erunt filii Patris celestis (cfr. Mt 5,45), cuius opera faciunt.⁵⁰ Et sunt sponsi, fratres et matres Domini nostri Jesu Christi (cfr. Mt 12,50).⁵¹ Sponsi sumus, quando Spiritu Sancto coniungitur fidelis anima Jesu Christo;⁵² fratres **eius** sumus, quando facimus voluntatem Patris eius qui est in celo (cfr. Mt 12,50);⁵³ matres, quando portamus eum in corde et corpore nostro (cfr. 1 Cor 6,20) per amorem et puram et sinceram conscientiam **et** parturimus eum per sanctam operationem, que lucere debet aliis in exemplum (cfr. Mt 5,16).

⁵⁴ O quam gloriosum et sanctum et magnum habere in celis Patrem!⁵⁵ O quam sanctum, paraclitum, pulchrum et admirabilem habere sponsum!⁵⁶ O quam sanctum et quam dilectum, beneplacitum, humilem, pacificum, dulcem et amabilem et super omnia desiderabilem habere talem fratrem et filium, qui posuit animam suam pro ovibus suis (cfr. Joa 10,15) et oravit Patrem pro nobis dicens: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti michi* (Joa 17,11).⁵⁷ Pater, omnes, *quos dedisti michi in mundo, tui erant et michi eos dedisti* (Joa 17,6).⁵⁸ Et *verba que dedisti michi, dedi eis; et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi, et crediderunt quia tu me misisti* (Joa 17,8); rogo pro eis et *non pro mundo* (cfr. Joa 17,9); *benedic et sanctifica eos* (Joa 17,17).⁵⁹ *Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint sanctificati in unum sicut et nos sumus* (Joa 17,19.22).⁶⁰ Et volo, Pater, *ut ubi ego sum et illi sint mecum, ut videant claritatem meam* (Joa 17,24) *in regno tuo* (Mt 20,21).

[De reddenda laude Deo]

⁶¹ Ei autem qui tanta sustinuit pro nobis, tot bona contulit et conferet **etiam** in futurum, omnis creatura que est in celis, in terra, in mari et in abyssis reddat laudem Deo, gloriam, honorem et benedictionem (cfr. Apoc 5,13), ⁶² quia ipse est virtus et fortitudo nostra, qui est solus bonus (cfr. Lc 18,19), solus altissimus, solus omnipotens, admirabilis, gloriosus et solus sanctus, laudabilis et benedictus per infinita secula seculorum. Amen.

[* De cecis qui verum lumen non vident]

⁶³ Omnes autem illi qui non sunt in penitentia, et non recipiunt corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, ⁶⁴ et operantur vitia et peccata, et qui ambulant post malam concupiscentiam et mala desideria, et non observant que promiserunt, ⁶⁵ et serviunt corporaliter mundo carnalibus desideriis, curis et sollicitudinibus huius seculi et curis huius vite, ⁶⁶ decepti a diabolo, cuius filii sunt et eius opera faciunt (cfr. Joa 8,41.44), ceci sunt, quia verum lumen non vident, Dominum nostrum Jesum Christum. ⁶⁷ Sapientiam non habent spiritualem, quia non habent Filium Dei in se, qui est vera sapientia Patris; de quibus dicitur: *Sapientia eorum devorata est* (Ps 106,27). ⁶⁸ Vident, agnoscunt, sciunt et faciunt mala, et scienter perdunt animas **suas**.

⁶⁹ Videte, ceci, decepti ab inimicis nostris, scilicet a carne, a mundo et a diabolo, quia corpori dulce est facere peccatum et amarum servire Deo, quia *omnia mala*, vitia et peccata *de corde hominum* exeunt et *procedunt* (cfr. Mc 7,21.23; Mt 15,18-19), sicut dicit Dominus in Evangelio. ⁷⁰ Et nichil habetis in hoc seculo neque in futuro. ⁷¹ Putatis diu possidere vanitates huius seculi, sed decepti estis, quia **venient** dies et hora, de quibus non cogitatis et nescitis et ignoratis (Mt 24,44; 25,13).

[* De morte peccatoris male penitentis]

⁷² Infirmatur corpus, mors appropinquat, veniunt propinqui et amici dicentes: “Dispone tua”. ⁷³ Ecce, uxor eius et filii eius et propinqui et amici fingunt flere. ⁷⁴ Et respiciens videt eos flentes, movetur malo motu; cogitando intra se dicit: “Ecce animam **meam** et corpus meum et omnia mea pono in manibus vestris”. ⁷⁵ Vere, iste homo est maledictus, qui confidit et exponit animam suam et corpus et omnia sua in talibus manibus; ⁷⁶ unde **dicit** Dominus per prophetam: *Maledictus homo qui confidit in homine* (Jer 17,5). ⁷⁷ Et statim faciunt venire sacerdotem. Dicit ei sacerdos: “Vis recipere penitentiam de omnibus peccatis tuis?” ⁷⁸ Respondet: “Volo”. “Vis satisfacere de commissis et hiis que fraudasti et decepisti homines, sicut potes, de tua substantia?” ⁷⁹ Respondet: “Non”. Et sacerdos dicit: “Quare non?” ⁸⁰ “Quia omnia disposui in manibus propinquorum et amicorum”. ⁸¹ Et incipit perdere loquelam et sic moritur ille miser **amara morte**.

⁸² Sed sciant omnes, quod ubicumque et qualitercumque homo moriatur in criminali peccato sine satisfactione, et potest satisfacere et non satisfecit, diabolus rapit animam eius de corpore suo cum tanta angustia et tribulatione, quantam nullus scire potest, nisi qui recipit. ⁸³ Et omnia talenta, et potestas et scientia quam putabat habere (cfr. Lc 8,18), *aufferetur ab eo* (Mc 4,25). ⁸⁴ Et propinquis et amicis relinquit, et ipsi tollent et dividunt substantiam eius et dicent postea: “Maledicta sit anima eius, quia potuit plus dare nobis et acquirere quam non acquisivit.” ⁸⁵ Corpus comedunt vermes, et ita perdit corpus et animam in isto brevi seculo et ibit in inferno, ubi cruciabitur sine fine.

[* Exhortatio, admonitio et benedictio]

⁸⁶ **Omnes ad quos littere iste pervenerint**, ego frater Franciscus, minor servus vester, rogo et obsecro vos in caritate, que Deus est (cfr. 1 Joa 4,16), et cum voluntate osculandi vestros pedes, quod hec verba et alia Domini nostri Jesu Christi cum humilitate et caritate debeatis recipere **benigne** et operari et observare. ⁸⁷ **Et qui nesciunt legere sepe legi faciant, et apud se retineant cum sancta operatione usque in finem, quia spiritus et vita sunt** (Joa 6,63). **Et qui hec non fecerint, reddent rationem in die iudicii ante tribunal Christi.**

⁸⁸ Et omnes illi et ille qui ea benigne recipient, intelligent et mittent aliis in exemplum, si in **eis perseveraverint usque in finem** (Mt 24,13), benedicat eis Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Amen.